

Размисли върху чумата

Джорджо Агамбен

Разсъжденията, които следват, не засягат епидемията, а какво можем да разберем от реакциите на хората спрямо нея. С други думи, това е размишление над лекотата, с която едно цяло общество прие да се чувства чумаво, да се изолира у дома и да преустанови нормалните си условия на живот, работните, приятелските, любовните си отношения, дори религиозните и политическите си убеждения. Защо нямаше протести и противопоставяния, както беше възможно и както обикновено се случва в подобни ситуации. Хипотезата, която бих искал да предложа, е, че някак, макар и несъзнателно, чумата вече е била там, че очевидно условията на живот на хората бяха станали такива, че бе достатъчен внезапен знак, за да се проявят те като такива, каквито вече бяха – тоест, нетърпими, точно като чумата. И това, в известен смисъл, е единственият положителен факт, който може да се извлече от настоящата ситуация: възможно е по-късно хората да започнат да се питат дали начинът, по който са живели, е бил правилен.

И това, върху което се налага да разсъждаваме не по-малко, е необходимостта от религия, която ситуацията изважда на показ. Показателно, в смазващия медиен дискурс, терминологията, заимствана за да опише явлението от есхатологичната лексика, obsesивно прибегва, особено в американската преса, към думата „апокалипсис“ и извиква, често експлицитно, края на света. Сякаш религиозната потребност, която Църквата вече не може да задоволи, опипва за друго място, на което да се състои, намирайки го в това, което всъщност се е превърнало в религията на нашето време: науката. Както всяка друга, и тази религия може да породи суеверие и страх, или да бъде използвана за тяхното разпространяване. Никога, както днес, не сме били свидетели на характерния за религиите по време на криза, спектакъл на различни и противоречиви мнения и предписания, вариращи от еретичната позиция на малцинството, (представено също и от престижни учени) отричащо сериозността на явлението, до доминиращия правоверен дискурс, който я потвърждава, но често и категорично обаче се разминава по отношение на модалностите за справяне с нея. И както винаги в такива случаи, някои експерти или самозванци успяват да си осигурят благоразположението на монарха, който, както във времената на религиозните

спорове, разделящи християнството, според собствените си интереси заема страната на едно или друго религиозно течение и налага своите мерки.

Друга, благодатна за размисъл тема, е очевидният крах на всяко общо убеждение и вяра. Изглежда, че хората вече не вярват в нищо – освен в голото биологично съществуване, което трябва да бъде спасено на всяка цена. Но на основата на страха от загубата на живот може да се основе само тиранията, единствено чудовищният Левиатан със своя изваден меч.

Затова, след като извънредното положение, чумата, бъде обявена за приключила – ако въобще това се случи – не вярвам, че поне тези които са запазили минимална трезвост, ще могат да се завърнат към предишния начин на живот. Може би това е най-обезнадеждаващото днес – дори ако, както е казано, „само за онези, които вече не се надяват, е дадена надежда“ (1).

- 1) По В. Бенямин, „Родства по избор“: Nur um der Hoffnungslosen willen ist uns die Hoffnung gegeben. Goethes Wahlverwandtschaften, Gesammelte Schriften I.1, Frankfurt am Main 1991, S. 201: „Само заради лишените от надежда, ни е дадена надеждата“. С благодарности за превода от немски на колежата Вл. Раденков (бел. прев.).

Превод от италиански: Нора Голешевска